

Een pedagogisch curriculum voor jonge kinderen

Wat betekent dat voor je werk?

Hebben we in de kinderopvang een pedagogisch curriculum voor jonge kinderen nodig? Wat is dat eigenlijk, een curriculum? Wat hebben pedagogisch medewerkers aan een curriculum? Helpt het hen om hun werk met de kinderen beter te doen? Wat levert dit op voor kinderen? Hoofdredacteur van BBMP, Wilma Schepers, zet je aan het denken.

De vragen uit het intro hebben de laatste tijd de belangstelling van beleidsmakers en wetenschappers. En van de politiek. Met zijn allen willen we goede kinderopvang omdat dat goed is voor kinderen. Verschillende politieke partijen willen dat er meer garanties komen voor de pedagogische kwaliteit van de kinderopvang. Wie weet schrijft het komende regeerakkoord wel voor dat er meer richtlijnen moeten komen voor de inhoud van

de kinderopvang, bijvoorbeeld in de vorm van een pedagogisch curriculum. Persoonlijk denk ik niet dat dit ervan gaat komen. Maar dat neemt niet weg dat je eens kunt verdiepen in wat een pedagogisch curriculum is, en wat dit voor je werk als pedagogisch medewerker kan betekenen.

Wat willen we bereiken?

Een pedagogisch curriculum voor de kinderopvang is een document dat beschrijft wat

we belangrijk vinden in de zorg voor en het leren van kinderen, welke doelen we stellen en welke inhoud we kinderen bieden. Het geeft antwoord op de vragen: wat willen we bereiken in de kinderopvang, waarom willen we dat en hoe doen we dat dan? De meeste kinderopvangorganisaties geven in hun pedagogisch beleid antwoord op deze vragen. De antwoorden helpen bij het formuleren van het pedagogisch beleid en de vertaling daarvan in pedagogische werkplannen. Je kunt je voorstellen dat je de antwoorden ook op algemeen en nationaal niveau formuleert, in een Nationaal Curriculum voor de Kinderopvang. In Nederland is dat 'een beetje' gebeurd. In de Wet kinderopvang zijn de vier basisdoelen van Marianne Riksen-Walraven opgenomen als algemene doelen (zie kader). Alle kinderopvangorganisaties moeten hun pedagogisch beleid zo

'In de praktijk wordt het woord curriculum op verschillende manieren gebruikt en dat zorgt voor verwarring'

inrichten dat zij voldoen aan deze doelen. Zo functioneren deze doelen een beetje als het curriculum voor de kinderopvang. Maar, zijn deze vier opvoedingsdoelen wel een curriculum?

Op die vraag is niet een zomaar een antwoord op te geven. In de praktijk wordt het woord curriculum op verschillende manieren gebruikt en dat zorgt voor verwarring. Het zorgt er zelfs voor dat sommige mensen roepen: 'Ja, natuurlijk willen we een curriculum', terwijl anderen dat juist niet willen omdat ze bang zijn dat er van bovenaf te veel wordt vastgelegd en voorgeschreven.

Curricula in Europa

In het CARE-project (een gezamenlijk onderzoeksproject van elf universiteiten uit verschillende Europese landen, waaronder de Universiteit van Utrecht) is kennis verzameld over belangrijke thema's in de opvang en educatie van jonge kinderen. In deze studie zijn ook de nationale curricula voor voorzieningen voor jonge kinderen bekeken. Pauline Slot, onderzoeker aan de Universiteit van Utrecht, heeft op basis van dit onderzoek de bijdrage 'Curriculum voor het jonge kind' geschreven voor het kennisdossier van Bureau Kwaliteit Kinderopvang (zie kader: Meer lezen?). Pauline schrijft in dit artikel dat de curricula die zij bekeken hebben, erg

verschillend zijn van opzet en toepassing. In sommige landen heeft het curriculum een wettelijke status en moeten voorzieningen voor jonge kinderen zich daar verplicht aan houden, in andere landen is het curriculum alleen verplicht voor kinderen die ouder zijn dan 3 jaar, en in weer andere landen is er wel een curriculum maar heeft het geen wettelijke (verplichte) status.

De curricula verschillen ook erg in lengte. Er was een nationaal curriculum van zes pagina's en er was er een van bijna driehonderd pagina's. Daarmee verschillen de curricula in hoe gedetailleerd ze zijn: de korte teksten beschrijven alleen in heel algemene woorden de doelen en uitgangspunten, andere documenten gaan heel precies in op het aanbod van verschillende soorten activiteiten en spel waar de kinderen in de dagelijkse praktijk mee te maken hebben.

Inhoud en/of vorm

Er is ook sprake van verwarring, schrijft Pauline in haar stuk. Als je nadenkt over wat je wil bereiken in de educatie voor jonge kinderen kun je het hebben over de inhoud – wat moeten de kinderen leren/ontwikkelen? – en over de vorm – hoe leren kinderen en hoe bieden we leerstof aan? De inhoud en de vorm hebben natuurlijk veel met elkaar te maken maar zijn niet hetzelfde. Om

een simpel voorbeeld te geven: als je kinderen begrippen als 'in, op, boven, onder en naast' wil leren, kun je proberen ze dat met woorden uit te leggen óf je speelt met het kind met blokken en doet de verschillende begrippen voor óf je laat kinderen klauteren en klimmen en benoemt wanneer zij 'in, op, onder, boven of naast' zijn. Hoe je de begrippen aan kinderen leert, maakt echt uit en daarom zou een curriculum de inhoud en de vorm apart moeten beschrijven. De inhoud kan dan bijvoorbeeld een voorschrift zijn (we willen dat alle kinderen de begrippen in, op, boven, onder en naast leren kennen) en de vorm kan vrij gelaten worden (op een verbale manier of een fysieke manier). Of juist andersom! Welke keuze gemaakt wordt, is afhankelijk van overtuigingen en wetenschappelijke inzichten en daar kun je over discussiëren.

Als je kijkt naar de inhoud, dan lijken de curricula van de verschillende landen erg op elkaar. In alle curricula worden ongeveer dezelfde onderwerpen besproken: de persoonlijke en sociale ontwikkeling, taal en communicatie, kennis en begrip van de wereld om ons heen, creatieve expressie, motorische ontwikkeling en beweging. De manier waarop zij dit uitwerken verschilt behoorlijk. In sommige landen ligt de nadruk erg op de 'doelen' die gehaald moeten worden (als een kind naar de basisschool gaat, moet het de begrippen in, op, onder, boven en naast begrijpen en kunnen gebruiken). In andere landen ligt de nadruk meer op het welzijn van de kinderen hier en nu, op hun welbevinden, veiligheid en plezier.

Discussie...

Dit is een verschil dat we kunnen herkennen in de discussie in Nederland. Er zijn ouders, medewerkers en pedagogen die vinden ➤

De vier basisdoelen van Marianne Riksen-Walraven

- 1 Het bieden van een gevoel van emotionele veiligheid
- 2 Gelegenheid bieden tot het ontwikkelen van persoonlijke competenties
- 3 Gelegenheid bieden tot het ontwikkelen van de sociale competenties
- 4 Kinderen gelegenheid bieden om zich normen en waarden, de cultuur van een samenleving eigen te maken

dat we kinderen veel te vroeg lastig vallen met allerlei schoolse leerdoelen. 'Laat de kinderen toch spelen, ze moeten nog zo lang naar school.' Aan de andere kant wordt er gewezen op de betekenis van voor- en vroegschoolse educatie voor kinderen die anders met een achterstand naar de basisschool zouden gaan.

Deze discussie kan in Nederland soms hoog oplopen. De wijsheid en waarheid ligt waarschijnlijk ergens in het midden. In ieder geval wijst Pauline er in haar artikel op dat in Engeland – een land waar de schoolse vaardigheden sterk benadrukt worden – ook veel aandacht besteed wordt aan de emotionele ontwikkeling en welzijnsaspecten van kinderen. De Engelse voorzieningen voor jonge kinderen scoren in dit opzicht helemaal niet slechter dan de voorzieningen in landen die niet-schoolse vaardigheden meer vooropstellen. Kortom, het een hoeft het ander niet uit te sluiten. Waarschijnlijk heeft het alles te maken met de vorm waarin we leren en ontwikkelmogelijkheden aan de kinderen aanbieden. De vorm bepaalt of we ook tijd, aandacht en ruimte kunnen hebben voor de emotionele aspecten die zo belangrijk zijn in de ontwikkeling van jonge kinderen.

Jouw eigen praktijk

Nederland heeft geen wettelijk voorgeschreven curriculum voor jonge kinderen in voor-schoolse voorzieningen (voor kleuters ligt het iets anders. Op de basisschool wordt gewerkt met kerndoelen waar ook het onderwijs aan kleuters moet voldoen). Wij hebben de doelen van Riksen-Walraven, we hebben VVE-programma's en we hebben de pedagogische kaders. We beschikken over een hele goede basis om het werk met jonge kinderen vorm te geven. Maar geen van deze documenten is een volledig pedagogisch curriculum! Willen we een pedagogisch curriculum? Dat is een vraag waar je eens met je collega's over na zou kunnen denken. Het is nogal een 'grote vraag'. Het helpt als je die in stukjes hakt:

- voldoen de doelen van Riksen-Walraven in de Wet kinderopvang als richtlijn voor de kinderopvang?
- zou het de kwaliteit van kinderopvang verbeteren als we samen leer- en ontwikkeldoelen zouden beschrijven voor jonge kinderen?
- zou een curriculum voor jonge kinderen helpen om kinderopvang op de kaart te zetten?

- zou een curriculum helpen om het vak van pedagogisch medewerker meer gewicht te geven?
- zou de kinderopvang iets hebben aan een eigen curriculum als er meer samengewerkt wordt met het onderwijs?
- of zouden we liever samen met het onderwijs een curriculum ontwikkelen voor jonge kinderen (inclusief de kleuters op school)?
- willen we een curriculum dat verplicht is of alleen als hulpmiddel en inspiratie?;
- welke leerdoelen zou je in een curriculum willen stellen (inhoud) en hoe zou jij met kinderen willen werken (vorm)? ◀

Meer lezen?

Pauline Slot, *Curriculum voor het jonge kind*, Kennisdossier kinderopvang BKK

Te vinden via de link: www.stichtingbkk.nl/images/Kennisdossier_BKK_201601_LR_DEF.pdf